

مورد پژوهی و تئوری طرح‌های تحقیق آن: بررسی مروری

محمد بامری^۱، سیف الله فضل الهی قمشی^۲

^۱ دانشجوی دکتری گروه مدیریت آموزشی، واحد قم، دانشگاه آزاد (نویسنده مسئول)

^۲ دانشیار و دکتری تخصصی برنامه ریزی درسی گروه مدیریت آموزشی، واحد قم، دانشگاه آزاد

چکیده

مطالعات مورد پژوهی یک بررسی عمیق و مفصل از یک مورد خاص (یا موارد) در یک زمینه دنیای واقعی است. به‌عنوان مثال، مطالعات موردی در پزشکی ممکن است بر روی یک بیمار یا بیماری متمرکز شود. مطالعات موردی در تجارت ممکن است استراتژی یک شرکت خاص یا بازار گسترده‌تری را پوشش دهد. به‌طور مشابه، مطالعات موردی در سیاست می‌تواند از یک اتفاق محدود در طول زمان (به‌عنوان مثال، یک کمپین سیاسی خاص) تا یک تعهد عظیم (مثلاً یک جنگ جهانی) متغیر باشد. علیرغم بحث‌های جاری در مورد اعتبار، و محدودیت‌های گزارش شده در مقایسه با سایر رویکردها، مطالعات مورد پژوهی رویکردی رو به افزایش در میان محققان کیفی داشته‌اند. ما توصیفات روش‌شناختی مطالعات مورد پژوهی منتشرشده را تجزیه و تحلیل کرده‌ایم. یافته‌ها در پنج مضمون که موضوعات کلیدی روش‌شناختی را مشخص می‌کنند، گروه‌بندی شدند: روش مطالعات مورد پژوهی، مطالعات مورد پژوهی خاص و انتخاب موردی، مطالعه موردی مرتبط با زمینه، تعاملات محقق و موردی و مثلث‌سازی و طراحی مطالعه ناسازگار با روش‌شناسی گزارش شده. گزارش دهی بهتر مطالعات مورد پژوهی توسط محققان کیفی، روش‌شناسی را به نفع محققان و متخصصان پیش خواهد برد. گرچه طرح‌های مختلف برخی از ویژگی‌های اساسی مشترک را نشان می‌دهند، مقایسه چنین طرح‌های تحقیق مورد پژوهی نشان می‌دهد که پژوهش موردی شامل اهداف علمی متفاوت و جمع‌آوری و تجزیه و تحلیل داده‌ها است.

واژه‌های کلیدی: مورد پژوهی، طرح تحقیق، تئوری

پژوهشگاه علوم انسانی و مطالعات فرهنگی
پرتال جامع علوم انسانی

۱. مقدمه

تعاریف متعددی از مطالعات مورد پژوهی وجود دارد که ممکن است بر تعداد مشاهدات (N کوچک)، روش (کیفی)، گستردگی تحقیق (بررسی جامع یک پدیده و زمینه آن) و طبیعت‌گرایی («زمینه زندگی واقعی») تأکید کند. توافق کلی بین محققان وجود دارد که یک مطالعه مورد پژوهی لزوماً مستلزم یک مشاهده نیست (N=1)، اما می‌تواند مشاهدات زیادی را در یک مورد یا در موارد متعدد شامل شود [۱ و ۲]. برای مثال، مطالعه موردی انقلاب فرانسه در حداقل ممکن، مشاهده دو مشاهدات است: فرانسه قبل و بعد از انقلاب. جان جرینگ می‌نویسد که طرح تحقیق N=1 در عمل آن‌قدر نادر است که به یک "افسانه" تبدیل می‌شود [۳]. به‌طورکلی، یک مطالعه موردی پژوهی می‌تواند تقریباً هر فرد، گروه، سازمان، رویداد، سیستم اعتقادی یا عملی را برجسته کند. یک مطالعه موردی لزوماً نباید یک مشاهده باشد (N=1)، اما ممکن است مشاهدات زیادی را شامل شود (یک یا چند فرد و نهاد در بازه‌های زمانی متعدد). پروژه‌های تحقیقاتی که شامل موارد متعددی است، اغلب تحقیقات موردی متقاطع نامیده می‌شوند، درحالی‌که مطالعه یک مورد واحد، تحقیقات درون موردی نامیده می‌شود. اصطلاح تحقیق موردی متقابل اغلب برای مطالعات چند موردی استفاده می‌شود، درحالی‌که تحقیقات درون موردی اغلب برای یک مطالعه موردی پژوهی منفرد استفاده می‌شود [۳]. محققان توضیح می‌دهند که چگونه مطالعات موردی پدیده‌های پیچیده را در محیط طبیعی بررسی می‌کنند تا درک آن‌ها را افزایش دهند. استفاده از مطالعات موردی در تحقیقات به این معنی است که ماهیت کل‌نگر مراقبت پرستاری می‌تواند مورد توجه قرار گیرد. علاوه بر این، هنگام توصیف مراحل انجام شده در حین استفاده از رویکرد مطالعه موردی، این روش تحقیق به محقق اجازه می‌دهد تا یک موضوع یا پدیده پیچیده و گسترده را در نظر گرفته و آن را به یک سؤال پژوهشی قابل مدیریت محدود کند. با جمع‌آوری مجموعه داده‌های کمی یا کیفی درباره پدیده، محقق بینش عمیق‌تری نسبت به پدیده به دست می‌آورد که تنها با استفاده از یک نوع داده به دست می‌آید [۴].

جان جرینگ رویکرد مطالعه موردی پژوهی را این‌گونه تعریف می‌کند: «مطالعه فشرده یک واحد یا تعداد کمی از واحدها (موارد)، به‌منظور درک طبقه بزرگ‌تری از واحدهای مشابه (جمعیت موارد)». به گفته جرینگ، مطالعات موردی پژوهی خود را به یک سبک تحلیل ایدئوگرافیک می‌رسانند، درحالی‌که کار کمی به سبک تحلیل غیرمعمولی است. او اضافه می‌کند که «ویژگی تعیین‌کننده کار کیفی استفاده آن از مشاهدات غیرقابل مقایسه است - مشاهداتی که به جنبه‌های مختلف یک سؤال توصیفی مربوط می‌شود»، درحالی‌که مشاهدات کمی قابل مقایسه هستند [۳]. به گفته جان جرینگ، ویژگی کلیدی که مطالعه موردی پژوهی را از همه روش‌های دیگر متمایز می‌کند، «اتکا به شواهد برگرفته از یک مورد واحد و تلاش‌های آن، درعین‌حال، برای روشن کردن ویژگی‌های مجموعه گسترده‌تری از موارد» است. محققان از مطالعه موردی پژوهی برای روشن کردن یک «طبقه» از پدیده‌ها استفاده می‌کنند [۵].

مانند سایر روش‌های علوم اجتماعی، هیچ طرح تحقیقی منفرد بر تحقیقات موردی غالب نیست. مطالعه مورد پژوهی می‌تواند حداقل از چهار نوع طرح استفاده کنند. اول، ممکن است یک نوع طرح مطالعه مورد پژوهی «ابتدا بدون نظریه» وجود داشته باشد که ارتباط نزدیکی با کار روش شناختی آیزنهارت دارد [۶]. نوع دوم طراحی تحقیق تمایز بین مطالعات تک موردی و چند موردی را با پیروی از دستورالعمل‌های بین و مثال‌های گسترده برجسته می‌کند [۷]. طرح سوم به «ساخت اجتماعی واقعیت» می‌پردازد که با کار استیک نشان داده شده است [۸]. در نهایت، منطق طراحی برای یک مطالعه مورد پژوهی ممکن است شناسایی "ناهنجاری‌ها" باشد. محقق نماینده این طرح بوراوی است [۹]. هر یک از این چهار طرح ممکن است به کاربردهای متفاوتی منجر شود و درک مفروضات هستی‌شناختی و معرفت‌شناختی گاه منحصربه‌فرد آن‌ها مهم می‌شود. با این حال، اگرچه طرح‌ها می‌توانند تفاوت‌های روش‌شناختی قابل توجهی داشته باشند، همچنین می‌توانند در ترکیب‌هایی که صریحاً با یکدیگر تأیید شده‌اند استفاده شوند [۱۰]. در حالی که مطالعات مورد پژوهی را می‌توان برای ارائه توضیحات محدود از موارد یا پدیده‌های منفرد در نظر گرفت، آن‌ها اغلب به منظور افزایش بینش نظری در مورد ویژگی‌های یک جمعیت گسترده‌تر هستند [۱۱].

۲. انتخاب مورد و ساختار

انتخاب مورد در پژوهش موردی عموماً برای یافتن مواردی است که نمونه‌ای معرف و دارای تغییرات در ابعاد مورد علاقه نظری هستند. استفاده از مواردی که صرفاً نماینده است، مانند یک مورد متوسط یا معمولی، اغلب از نظر اطلاعات غنی نیست. در روشن کردن خطوط تاریخ و علیت، انتخاب موضوعاتی که مجموعه‌ای جالب، غیرمعمول یا مشخصاً آشکارکننده از شرایط را ارائه می‌دهند، مفیدتر است. انتخاب موردی که بر اساس بازنمایی باشد به ندرت قادر به ایجاد این نوع بینش‌ها خواهد بود [۱۱].

در حالی که انتخاب تصادفی موارد یک استراتژی انتخاب مورد معتبر در تحقیقات بزرگ N است، در بین محققان اتفاق نظر وجود دارد که خطر ایجاد سوگیری‌های جدی در تحقیقات N کوچک وجود دارد. انتخاب تصادفی موارد ممکن است موارد غیر نماینده و همچنین موارد غیر اطلاعاتی ایجاد کند. به طور کلی مواردی باید انتخاب شوند که دارای اطلاعات مورد انتظار بالایی باشند. به عنوان مثال، موارد پرت (آن‌هایی که افراطی، انحرافی یا غیرمعمول هستند) می‌توانند اطلاعات بیشتری را نسبت به مورد بالقوه نماینده نشان دهند. همچنین ممکن است یک پرونده به دلیل علاقه ذاتی پرونده یا شرایط پیرامون آن انتخاب شود. یا ممکن است به دلیل دانش محلی عمیق محققان انتخاب شود [۱۲ و ۱۳]. درجایی که محققین این دانش محلی را دارند، در موقعیتی هستند، همان‌طور که فنو

¹Kathleen Eisenhardt's

²Yin

³Stake

⁴Burawoy

⁵Fenno

بیان می‌کند، و از این طریق خطوط توجیهی توضیحی را بر اساس این دانش غنی از محیط و شرایط ارائه می‌دهد [۱۴].

فراتر از تصمیم‌گیری در مورد انتخاب مورد و موضوع و موضوع مطالعه، تصمیماتی باید در مورد هدف، رویکرد و فرآیند در مطالعه مورد پژوهی اتخاذ شود. بنابراین، توماس گونه‌شناسی را برای مطالعه موردی پیشنهاد می‌کند که در آن ابتدا اهداف شناسایی می‌شوند (ارزیابی یا اکتشاف)، سپس رویکردها مشخص می‌شوند (تئوری-آزمایش، تئوری-ساختن یا تشریح)، سپس فرآیندها تصمیم می‌گیرند، با انتخاب اصلی بین اینکه آیا مطالعه باید منفرد یا چندگانه باشد، و انتخاب‌هایی در مورد اینکه آیا مطالعه باید گذشته‌نگر، عکس فوری یا دیاکرونیک و اینکه آیا تودرتو، موازی یا متوالی باشند، انتخاب می‌شود [۱۵].

در مقاله‌ای در سال ۲۰۰۸، جرینگ و سیرایت هفت راهبرد انتخاب مورد را فهرست می‌کنند:

✓ موارد معمول مواردی هستند که نمونه‌ای از یک رابطه متقابل پایدار را نشان می‌دهند. این موارد معرف جمعیت بیشتری از موردها هستند و هدف از مطالعه بررسی درون موردی به جای مقایسه آن با سایر موارد است.

✓ موارد متنوع مواردی هستند که دارای تغییرات در متغیرهای X و Y مربوطه هستند. با توجه به دامنه تنوع در متغیرهای مربوطه، این موارد نماینده جمعیت کامل موردها هستند.

✓ موارد افراطی به مواردی گفته می‌شود که در متغیر X یا Y نسبت به سایر موارد دارای مقدار شدید هستند.

✓ موارد انحرافی مواردی هستند که نظریه‌های موجود و عقل سلیم را به چالش می‌کشند. آن‌ها نه تنها مقادیر افراطی روی X یا Y دارند (مانند موارد شدید)، بلکه دانش موجود در مورد روابط علی را به چالش می‌کشند.

✓ موارد تأثیرگذار مواردی هستند که برای یک مدل یا نظریه (مثلاً آلمان نازی در تئوری‌های فاشیسم و راست افراطی) محور هستند.

✓ بیشتر موارد مشابه مواردی هستند که در همه متغیرهای مستقل به‌جز متغیر موردعلاقه محقق مشابه هستند.

✓ بیشتر موارد مختلف، مواردی هستند که در همه متغیرهای مستقل، به‌جز متغیر موردعلاقه محقق، متفاوت هستند.

برای کشف نظری، سیرایت (۲۰۱۶) استفاده از موارد انحرافی یا موارد افراطی را توصیه می‌کند که دارای مقدار شدید روی متغیر X هستند. لیفارت و اکشتاین پنج نوع طرح تحقیق موردی (بسته به اهداف تحقیق) را شناسایی کردند و جورج و بنت دسته ششم را اضافه کردند [۱۶].

✓ هدف مطالعات مورد پژوهی نظری (یا ایدیوگرافی پیکربندی) توصیف یک مورد به‌خوبی است، اما نه کمک به یک نظریه.

✓ مطالعات مورد پژوهی تفسیری (یا پیکربندی منضبط) باهدف استفاده از نظریه‌های تثبیت‌شده برای توضیح یک مورد خاص انجام می‌شود.

^۳Thomas

^۴Lijphart and Eckstein

- ✓ مطالعات مورد پژوهی فرضیه‌آفرین (یا اکتشافی) با هدف شناسایی استقرایی متغیرها، فرضیه‌ها، مکانیسم‌های علی و مسیره‌های علی جدید انجام می‌شود.
- ✓ مطالعات مورد پژوهی تست تئوری با هدف ارزیابی اعتبار و شرایط دامنه نظریه‌های موجود انجام می‌شود.
- ✓ کاوش‌های معقول‌پذیری، با هدف ارزیابی معقول بودن فرضیه‌ها و نظریه‌های جدید انجام می‌شوند.
- ✓ مطالعات بلوک‌های ساختمانی از انواع یا زیرگروه‌ها، با هدف شناسایی الگوهای مشترک در بین موارد انجام می‌شود.

راپورت (۲۰۱۵) [۱۷] استراتژی‌های انتخاب پرونده «کم محتمل‌ترین» و «محتمل‌ترین» را در استراتژی انتخاب پرونده «شرایط متضاد» دوباره فرموله کرد. استراتژی انتخاب مورد شرایط متقابل دارای سه جزء است:

- ✓ موارد انتخاب شده در شرایط محدوده نظریه اولیه مورد آزمایش و فرضیه‌های جایگزین رقیب قرار می‌گیرند.
  - ✓ برای تئوری‌هایی که مورد آزمایش قرار می‌گیرند، تحلیلگر باید نتایج مورد انتظار را به‌وضوح بیان کند.
  - ✓ در تعیین میزان دشواری یک آزمون، تحلیلگر باید قدرت شرایط متقابل را در موارد انتخابی شناسایی کند.
- از نظر انتخاب مورد، کینگ و همکاران (۲۰۲۱) [۲] نسبت به "انتخاب بر روی متغیر وابسته" هشدار می‌دهند. آنها به عنوان مثال استدلال می‌کنند که محققان نمی‌توانند استنتاج علی معتبری در مورد وقوع جنگ تنها با نگاه کردن به مواردی که در آن جنگ رخ داده است انجام دهند (محقق باید مواردی را که جنگ رخ نداده است نیز بررسی کند). با این حال، محققان روش‌های کیفی این ادعا را رد کرده‌اند. آنها استدلال می‌کنند که انتخاب بر روی متغیر وابسته بسته به اهداف تحقیق می‌تواند مفید باشد [۱۶، ۱۸ و ۱۹]. گدس (۲۰۰۳) [۱] نگرانی‌های خود را در مورد انتخاب متغیر وابسته به اشتراک می‌گذارد. او استدلال می‌کند که نمی‌توان از آن برای اهداف آزمایش تئوری استفاده کرد، اما همچنین، استدلال می‌کند که انتخاب بر روی متغیر وابسته می‌تواند برای اهداف ایجاد نظریه و اصلاح نظریه مفید باشد. کینگ و همکاران (۲۰۲۱) [۲] استدلال می‌کنند که هیچ مشکل روش‌شناختی در انتخاب متغیر توضیحی وجود ندارد. آنها در مورد چندخطی بودن (انتخاب دو یا چند متغیر توضیحی که کاملاً با یکدیگر همبستگی دارند) هشدار می‌دهند.

۳. استفاده از مطالعات مورد پژوهی

مطالعات مورد پژوهی معمولاً به‌عنوان روشی متمرکز برای ارائه فرضیه‌ها و تولید نظریه‌ها دیده می‌شود. مطالعات موردی برای درک موارد پرت یا انحرافی مفید هستند. نمونه‌های کلاسیک مطالعات موردی که نظریه‌هایی را ایجاد کردند، شامل نظریه تکامل داروین (برگرفته از سفرهای او به جزیره ایستر) و نظریه‌های توسعه اقتصادی داگلاس نورث (برگرفته از مطالعات مورد پژوهی کشورهای در حال توسعه اولیه، مانند انگلستان) است [۵]. مطالعات مورد پژوهی همچنین برای فرمول‌بندی مفاهیم، که جنبه مهمی از ساخت نظریه هستند، مفید هستند. مفاهیم مورد استفاده در تحقیقات کیفی نسبت به مفاهیم مورد استفاده در تحقیقات کمی (به دلیل کشش مفهومی: مقایسه غیر عمدی موارد غیرمشابه) از اعتبار مفهومی بالاتری برخوردار خواهند بود. مطالعات مورد پژوهی به غنای

^۱Rapport

[Douglass North](#)

توصیفی می‌افزایند و می‌توانند اعتبار درونی بیشتری نسبت به مطالعات کمی داشته باشند. مطالعات مورد پژوهی برای توضیح نتایج در موارد فردی مناسب است، چیزی که روش‌های کمی برای انجام آن کمتر مجهز هستند [۵]. مطالعات مورد پژوهی برای ارزیابی معقول بودن استدلال‌هایی که قانونمندی‌های تجربی را توضیح می‌دهند مفید توصیف شده‌اند [۲۰]. همچنین، برای درک موارد پرت یا انحرافی مفید هستند [۲۱]. از طریق دانش و توضیحات به دست آمده، مطالعات مورد پژوهی می‌توانند مکانیسم‌های علی را به‌طور کامل مشخص کنند که ممکن است در یک مطالعه بزرگ N سخت‌تر باشد [۲۲ و ۲۱]. برخی از محققان از نظر شناسایی «مکانیسم‌های علی» بین «زنجیره ضعیف» و «زنجیره قوی» تمایز قائل می‌شوند. زنجیره‌های قوی به‌طور فعال عناصر زنجیره علی را برای ایجاد یک نتیجه به هم متصل می‌کنند در حالی که زنجیره‌های ضعیف فقط متغیرهای مداخله‌گر هستند [۲۳].

مطالعات مورد پژوهی که انتظارات نظری موجود را نادیده می‌گیرند، ممکن است با تشریح اینکه چرا موارد پیش‌بینی‌های نظری را نقض می‌کنند و مشخص کردن شرایط دامنه نظریه، به دانش کمک کند [۲۲]. مطالعات مورد پژوهی در موقعیت‌های پیچیدگی علی که ممکن است برابری، اثرات متقابل پیچیده و وابستگی مسیر وجود داشته باشد، مفید است [۵]. آن‌ها همچنین ممکن است برای راستی آزمایی تجربی تعاملات استراتژیک در تحقیقات عقل‌گرا نسبت به روش‌های کمی مناسب‌تر باشند [۲۴]. مطالعات مورد پژوهی می‌تواند شرایط لازم و ناکافی و همچنین ترکیب پیچیده‌ای از شرایط لازم و کافی را شناسایی کند [۱۶]. آن‌ها استدلال می‌کنند که مطالعات مورد پژوهی ممکن است در شناسایی شرایط دامنه یک نظریه نیز مفید باشد؛ اینکه آیا متغیرها برای به دست آوردن یک نتیجه کافی یا ضروری هستند [۱۸]. ممکن است برای تعیین اینکه آیا یک درمان تصادفی است یا خیر، تحقیقات کیفی لازم باشد. در نتیجه، تحقیقات مشاهده‌ای کمی خوب اغلب مستلزم یک جزء کیفی است [۳].

۴. تئوری طرح‌های تحقیق مورد پژوهی

پژوهش موردی به‌طور علمی به بررسی یک پدیده واقعی در عمق و در بافت محیطی آن می‌پردازد. چنین موردی می‌تواند یک فرد، یک گروه، یک سازمان، یک رویداد، یک مشکل یا یک ناهنجاری باشد. برخلاف آزمایش‌ها، شرایط زمینه‌ای مشخص یا کنترل نمی‌شوند، بلکه بخشی از تحقیقات هستند. نمونه معمول برای تحقیق مورد پژوهی، نمونه‌گیری غیرتصادفی است. نمونه‌ای وجود ندارد که نشان دهنده جمعیت بیشتری باشد. برخلاف منطق کمی، مورد انتخاب می‌شود، زیرا مورد، مورد علاقه است، یا به دلایل نظری انتخاب می‌شود. برای تجزیه و تحلیل‌های درون موردی و بین موردی، تأکید در جمع‌آوری داده‌ها بر اساس مصاحبه، آرشو و مشاهده (شرکت کننده) است [۱۰، ۱۸، ۲۳]. پژوهشگران مطالعه مورد پژوهی معمولاً داده‌ها را به‌عنوان بخشی از استراتژی جمع‌آوری داده‌های خود مثلث می‌کنند و در نتیجه شرح موردی مفصل را ارائه می‌دهند. مزایای بالقوه یک مطالعه مورد پژوهی منفرد در توصیف و تجزیه و تحلیل دقیق مشاهده می‌شود تا درک بهتری از "چگونه" و "چرا" (اتفاقات رخ دهد. در تحقیق موردی تک، فرصت باز کردن جعبه سیاه با بررسی علل عمیق‌تر این پدیده به وجود می‌آید. داده‌های موردی می‌توانند به شناسایی الگوها و روابط، ایجاد، بسط یا آزمایش یک نظریه منجر شوند [۲۲، ۲۰]. مزایای بالقوه تحقیقات مورد پژوهی چندگانه در تحلیل موردی متقاطع دیده می‌شود. مقایسه سیستماتیک در تحلیل موردی

پژوهی متقاطع شباهت‌ها و تفاوت‌ها و نحوه تأثیر آن‌ها بر یافته‌ها را نشان می‌دهد. هر مورد به تنهایی به‌عنوان یک مورد تجزیه و تحلیل می‌شود تا مکانیسم‌های شناسایی شده مقایسه شود و منجر به نتیجه‌گیری‌های نظری شود. در نتیجه، پژوهش مورد پژوهی دارای اهداف متفاوتی از نظر کمک به نظریه است. از یک طرف، تحقیق مورد پژوهی در ایجاد نظریه با گسترش ساختارها و روابط در محیط‌های متمایز (مثلاً در مطالعات مورد پژوهی منفرد) قدرت خود را دارد. از سوی دیگر، مطالعه مورد پژوهی ابزاری برای پیشبرد نظریه‌ها از طریق مقایسه شباهت‌ها و تفاوت‌ها بین موارد (به‌عنوان مثال، در مطالعات مورد پژوهی متعدد) است [۱۰، ۱۸، ۳].

طرح‌های تحقیق مورد پژوهی با توجه به نقاط قوت مختلف آن‌ها در یک پیوستار تئوری تجزیه و تحلیل خواهد شد. ادموندسون و مک مانوس (۲۰۰۷) [۲۵] بحثی را در مورد اینکه آیا مرحله تئوری با سؤالات تحقیق، سبک جمع‌آوری داده‌ها و تحلیل‌ها تناسب دارد یا خیر، آغاز کردند. به‌طور مشابه، کولکیت و زاپاتا فیلان (۲۰۰۷) [۲۶] یک طبقه‌بندی ایجاد کردند که جنبه‌های مشارکت نظری مقاله تجربی را با تمایز بین ساخت نظریه و آزمایش تئوری به تصویر می‌کشد. کورلی و جويا (۲۰۱۱) [۲۷] این بحث را با تمرکز بر عملی بودن تئوری^۱ و اهمیت پیش‌بینی گسترش دادند. در حالی که این مقالات طیف وسیعی از رویکردهای روش‌شناختی را در سطح بالاتری در نظر می‌گیرند، مطالعات مورد پژوهی را نسبتاً همگن می‌دانند.

تنها تعداد کمی از مقالات تاکنون طرح‌های تحقیق مورد پژوهی را مقایسه کرده‌اند. در تمام این مقایسه‌ها، تعداد طرح‌ها و همچنین موضوعات مورد پژوهی بررسی متفاوت است. در یک بحث اولیه بین دایر و ویلکینز (۱۹۹۱) [۲۸] و آیزنهارت (۱۹۹۱) [۶]، دایر و ویلکینز طرح تحقیق مورد پژوهی توسط آیزنهارت (۱۹۸۹) [۶] را با مطالعات مورد پژوهی "کلاسیک" مقایسه کردند. هسته اصلی بحث مربوط به تفاوت بین مطالعات مورد پژوهی عمیق (مطالعه مورد پژوهی کلاسیک) با تمرکز بر مقایسه چند مورد است. دایر و ویلکینز ادعا می‌کنند که جوهر یک مطالعه مورد پژوهی در مطالعه دقیق یک مورد واحد برای شناسایی روابط جدید و در نتیجه زیر سؤال بردن رویکرد آیزنهارت است که تأکید زیادی بر مقایسه موارد متعدد دارد. برعکس، آیزنهارت ادعا می‌کند که موارد متعدد امکان تکرار بین موارد را فراهم می‌کند و بنابراین به‌عنوان وسیله‌ای برای تأیید گزاره‌ها در نظر گرفته می‌شود. مطالعات موردی کلاسیک، توصیف عمیق یک مورد واحد را ترجیح می‌دهند، با در نظر گرفتن زمینه برای آشکار کردن بینش‌ها در مورد مورد واحد و توسط آن نظریه‌های جدید. بنابراین مقایسه موارد متعدد - به نظر دایر و ویلکینز - به توصیفات سطحی گرایش دارد. این امر امکان توصیفات غنی و مرتبط با زمینه را تضعیف می‌کند. در حالی که در مطالعه مورد پژوهی کلاسیک، داستان‌های خوب هدف هستند، توسعه سازه‌های خوب و روابط آن‌ها

^۱Edmondson and McManus^۲Colquitt and Zapata-Phelan^۳Corley and Gioia^۴Dyer and Wilkins^۵Eisenhardt

در رویکرد آیزنهارت هدف قرار می‌گیرد. آیزنهارت در مورد دقت روش‌شناختی بیشتر در تحقیق موردی ادعا می‌کند، درحالی‌که دایر و ویلکینز انتقاد می‌کنند که رویکرد جدید شامل بسیاری از ویژگی‌های تحقیق آزمون فرضیه است (به عنوان مثال، نمونه‌گیری و کنترل‌ها).

دولی (۲۰۰۲) به‌طور خلاصه طرح‌های تحقیق مورد پژوهی توسط بین (۱۹۹۴) و آیزنهارت (۱۹۸۹) را به‌عنوان نمونه‌هایی از چگونگی کاربرد فرآیندهای تحقیق مطالعه مورد پژوهی در نظر می‌گیرد [۲۹]. رویکرد آیزنهارت به‌عنوان مثالی در نظر گرفته می‌شود که مفهوم‌سازی و عملیاتی‌سازی را در مراحل تئوری‌سازی پیش می‌برد، در حالی که رویکرد بین به‌عنوان نمونه‌ای در نظر گرفته می‌شود که نظریه موجود را با حداقل مفهوم‌سازی و عملیاتی‌سازی پیش می‌برد. باکستر و جک (۲۰۰۸) [۳۰] طرح‌های بین (۲۰۰۳) و استک (۱۹۹۵) را برای نشان دادن عناصر کلیدی مطالعه مورد پژوهی کیفی توصیف می‌کنند. نویسندگان با نادیده گرفتن تفاوت‌های فلسفی و اهداف نظری، رویکردهای بین و استک را در انجام فرآیند تحقیق ترسیم و با دقت مقایسه می‌کنند.

پیکار و همکاران (۲۰۰۹) غنای روش‌شناختی تحقیق مورد پژوهی را با استفاده از رویکردهای بین و همکاران (۱۹۹۸) و استک ترسیم کردند. آن‌ها به‌طور خاص نقش مفروضات فلسفی را به نمایش می‌گذارند و تفاوت‌هایی را در شیوه‌های متعارف پذیرفته‌شده تحقیق مورد پژوهی در مقالات منتشرشده ایجاد می‌کنند. نویسندگان ۱۳۵ مطالعه موردی منتشرشده در چهار مجله تجاری بین‌المللی را تجزیه و تحلیل می‌کنند. تجزیه و تحلیل نشان می‌دهد که برخلاف غنای رویکردهای مطالعه مورد پژوهی، اکثر مطالعات مورد پژوهی منتشر شده از مبانی پوزیتیویستی استفاده می‌کنند و با فقدان وضوح هدف نظری مطالعه مورد پژوهی، به‌طور محدود به عنوان اکتشافی اعلام می‌شوند. مطالعات مورد پژوهی اغلب به‌صورت مطالعات مورد پژوهی چندگانه با طرح‌های مقطعی مبتنی بر مصاحبه طراحی می‌شوند. علاوه بر استفاده محدود از پژوهش موردی، نویسندگان متوجه می‌شوند که ادبیات روش‌شناختی رایج‌ترین استنادها به‌طور مداوم دنبال نمی‌شود [۳۱].

پیکار و همکاران (۲۰۱۱) یک گونه‌شناسی از حالت‌های نظریه‌پردازی در روش‌های مطالعه پژوهش موردی ایجاد کردند. بر اساس دو بعد «زمینه‌سازی» و «تبیین علی»، آن‌ها در گونه‌شناسی خود بین نظریه‌سازی استقرایی (آیزنهارت)، حس‌سازی تفسیری (استیک)، آزمایش طبیعی (بین) و تبیین زمینه‌ای (راگین/بهاسکار) تفاوت قائل می‌شوند. این نوع شناسی برای تجزیه و تحلیل ۱۹۹ مطالعه پژوهش موردی از سه مجله با رتبه بالا در یک دوره ۱۰ ساله استفاده می‌شود که آیا روش‌های نظریه‌پردازی در عمل انتشار مطالعات پژوهش موردی اعمال می‌شود یا

---

¹Dooley

²Yin

³Baxter and Jack

⁴Stake

⁵Piekkari

⁶Welch

خیر. در نتیجه، نویسندگان تأکید زیادی بر کارکرد اکتشافی مطالعات موردی دارند و غنای روش‌های مطالعه پژوهش موردی برای به چالش کشیدن، اصلاح، تأیید و آزمون نظریه‌ها را نادیده می‌گیرند. علاوه بر این، روش‌های مطالعه پژوهش موردی به‌طور پیوسته با مشارکت نظریه مرتبط نیستند: «با بررسی دقیق عناصر زبان‌شناختی متون، متوجه شدیم که محققین موردی همیشه در روشی که هدف و فرآیند نظریه‌پردازی خود را نوشته‌اند روشن و ثابت نبوده‌اند» [۳۲].

۵. نتیجه‌گیری

مطالعات پژوهش موردی درک بهتری از پدیده‌های مربوط به دانش وابسته به زمینه مشخص ارائه می‌دهند، اما همان‌طور که بررسی‌ها نشان می‌دهد، هنوز در مورد استفاده کافی از روش مطالعه پژوهش موردی سردرگمی وجود دارد. این را می‌توان به‌گونه‌ای تفسیر کرد که نویسندگان و حتی داوران همیشه از تناسب روش‌شناختی در پژوهش موردی آگاه نباشند. تحقیق پژوهش موردی عمدتاً به کارکرد «اکتشافی» خود محدود می‌شود و از دامنه احتمالاتی که پژوهش موردی ارائه می‌کند غفلت می‌کند. ادعای همگونی بیشتر قواعد مشخص شده در تحقیق پژوهش موردی، جنبه مهمی را که یک روش به خودی خود وسیله نیست، بلکه ارائه نظریه‌های بهبود یافته را هدف قرار می‌دهد، نادیده می‌گیرد. این مقاله به‌تناسب طرح‌های تحقیق موردی و تئوری در رابطه با موضوعات زیر کمک می‌کند. اگرچه پژوهش موردی، در مجموع، ویژگی‌های مشابهی دارد، اما طرح‌های تحقیق پژوهش موردی مختلفی را در بر می‌گیرد که اهداف نظری ناهمگونی دارند و از عناصر مختلفی برای رسیدن به این اهداف استفاده می‌کنند. تجزیه و تحلیل نشان داد که درک کلاسیک، که به‌موجب آن تحقیق پژوهش موردی برای "کاوش" یک نظریه و تحقیقات کمی برای تئوری "آزمایش" کافی است، بیش از حد ساده شده است. بنابراین، اهداف نظری تحقیق پژوهش موردی باید به‌طور دقیق ترسیم شود. این مطالعه نشان می‌دهد که طرح‌های پژوهشی موردی متنوعی وجود دارد که تاکنون عمدتاً مورد غفلت قرار گرفته‌اند. محققان مطالعه موردی می‌توانند از کل طیف استفاده کنند، اما باید در نظر بگیرند که چگونه این پدیده با پیوستار نظریه مرتبط است. روش مطالعه موردی در خدمت ارائه چارچوبی برای ارزیابی و تحلیل مسائل پیچیده است. به ماهیت کل نگر تمرین پرستاری میتاباند و دیدگاهی را ارائه می‌دهد که به بهبود مراقبت از بیمار اطلاع می‌دهد.

منابع

1. Geddes, B. (2003). *Paradigms and sand castles: Theory building and research design in comparative politics*. University of Michigan Press.
2. King, G., Keohane, R. O., & Verba, S. (2021). *Designing social inquiry: Scientific inference in qualitative research*. Princeton university press.
3. Gerring, J. (2017). Qualitative methods. *Annual Review of Political Science*, 20(1), 15-36.
4. Yin, R. K. (2009). *Case study research: Design and methods* (Vol. 5). sage.

۵. Gerring, J. (2007). *Case Study Research, Principles and Practices* Cambridge University Press. *New York*.
۶. Eisenhardt, K. M. (1991). Better stories and better constructs: The case for rigor and comparative logic. *Academy of Management review*, 16(3), 620-627.
۷. Yin, R. K. (1998). The abridged version of case study research. *Handbook of applied social research methods*, 2, 229-259.
۸. Stake, R. E. (1995). *The art of case study research*. sage.
۹. Burawoy, M. (2009). *The extended case method: Four countries, four decades, four great transformations, and one theoretical tradition*. Univ of California Press.
۱۰. Ridder, H. G. (2017). The theory contribution of case study research designs. *Business Research*, 10(2), 281-305.
۱۱. Seawright, J., & Gerring, J. (2008). Case selection techniques in case study research: A menu of qualitative and quantitative options. *Political research quarterly*, 61(2), 294-308.
۱۲. Seawright, J. (2016). *Multi-method social science: Combining qualitative and quantitative tools*. Cambridge University Press.
۱۳. Flyvbjerg, B. (2006). Five misunderstandings about case-study research. *Qualitative inquiry*, 12(2), 219-245.
۱۴. Fenno, R. F. (1986). Observation, context, and sequence in the study of politics. *American Political Science Review*, 80(1), 3-15.
۱۵. Thomas, G. (2011). A typology for the case study in social science following a review of definition, discourse, and structure. *Qualitative inquiry*, 17(6), 511-521.
۱۶. George, A. L., & Bennett, A. (2005). *Case studies and theory development in the social sciences*. mit Press.
۱۷. Rapport, A. (2015). Hard thinking about hard and easy cases in security studies. *Security Studies*, 24(3), 431-465.
۱۸. Goertz, G., and Mahoney, J., (2012-09-09). [A Tale of Two Cultures](#). Princeton University Press. pp. 221-227.
۱۹. Brady, H. E., & Collier, D. (Eds.). (2010). *Rethinking social inquiry: Diverse tools, shared standards*. Rowman & Littlefield Publishers.
۲۰. Goodin, R. (2009). The State of the Discipline, the Discipline of the State. In *Oxford handbook*
۲۱. Widner, J., Woolcock, M., & Nieto, D. O. (2022). 1 Using Case Studies to Enhance the Quality of Explanation and Implementation. *The Case for Case Studies*, 1.
۲۲. Levy, J. S. (2008). Case studies: Types, designs, and logics of inference. *Conflict management and peace science*, 25(1), 1-18.
۲۳. Waldner, D. (2015). Process tracing and qualitative causal inference. *Security Studies*, ۲۴(۲), ۲۳۹-۲۵۰.
۲۴. Farrell, H., & Finnemore, M. (2009). Ontology, methodology, and causation in the American school of international political economy. *Review of International Political Economy*, 16(1), 58-71.
۲۵. Edmondson, A. C., & McManus, S. E. (2007). Methodological fit in management field research. *Academy of management review*, 32(4), 1246-1264.
۲۶. Colquitt, J. A., & Zapata-Phelan, C. P. (2007). Trends in theory building and theory testing: A five-decade study of the Academy of Management Journal. *Academy of management journal*, 50(6), 1281-1303.
۲۷. Corley, K. G., & Gioia, D. A. (2011). Building theory about theory building: what constitutes a theoretical contribution?. *Academy of management review*, 36(1), 12-32.

۲۸. Dyer Jr, W. G., & Wilkins, A. L. (1991). Better stories, not better constructs, to generate better theory: A rejoinder to Eisenhardt. *Academy of management review*, 16(3), 613-619.
۲۹. Yin, R. K. (1998). The abridged version of case study research. *Handbook of applied social research methods*, 2, 229-259.
۳۰. Baxter, P., & Jack, S. (2008). Qualitative case study methodology: Study design and implementation for novice researchers. *The qualitative report*, 13(4), 544-559.
۳۱. Piekkari, R., Welch, C., & Paavilainen, E. (2009). The case study as disciplinary convention: Evidence from international business journals. *Organizational research methods*, 12(3), 567-589.
۳۲. Piekkari, R., Welch, C., Plakoyiannaki, E., & Paavilainen, E. (2011). Theorising from Case Studies: Towards a Pluralist Future For International Business Research. Forthcoming in special issue on Qualitative Research in International Business. *Journal of International Business Studies*.

